

VOGELTREK LANGS DE HOLLANDSCHE KUST.

Waarnemingen meegedeeld

DOOR

G. A. BROUWER EN JAN VERWEY.

II.

20 Maart. Het is koud en onplezierig, grijs weer met scherp Oostenwind. — Aan den binnenduinrand in een land voorbij Dobbe zitten een 30-tal Bonte Kraaien; een paartje Roodborsttapuiten (o. i. teruggekeerde broedvogels) brengt nieuw leven in het duin, waar ook 3 Torenvalken (waarschijnlijk doortrekkers) jagen boven den zeereep. Aan zee is een aantal Scholeksters in de weer, een 15-tal Drieteenstrandloopers, enkele Kokmeeuwen en Zwarte Zeeëenden. (De andere Meeuwen (*argentatus*, *canus*, *marinus*) zijn meest wél aanwezig, doch zelden genoteerd).

's Avonds is er doortrek van Wulpen o. m. een, naar het geroep te oordeelen, zeer uitgestrekte troep omstreeks 9.30.

21 Maart is het weer weinig beter; krachtige, koude droge Oostenwind en grijze lucht. Er is duidelijke Reiger-doortrek: 3 stuks 's morgens langs »Nova«, 4 's middags ver over zee en 2 ex. over het dorp. Over zee een Wulp en enkele troepen Eenden (gen?) (resp. van 40—50 en ± 30 stuks). Aan den binnenduinrand enkele Witte Kwikstaarten en 1 Goudhaantje (zingend bij Villa Stirum); aan zee 6 Kokmeeuwen w. o. 1 jong.

De 22ste is het weer nog weinig veranderd, alleen is de wind Noordoost. — Over zee passeeren 's morgens 1 Wulp (*Numenius-spec.*), 14 Ganzen (*Anser-spec.*), ± 23 en 2 Rotganzen en 5 of 6 Eenden (gen?). 8 Vinken stijgen uit een dorpstuintje op en verdwijnen » N.O. en in het duin ** wordt 1 Sperwer gezien. — Aan zee een aantal Scholeksters (paring!), enkele Zwarte Zeeëenden en 's avonds »een aantal Strandloopers, die, op het geluid afgaande, alle Drieteenen zijn.«

23 Maart is een prachtdag. 's Nachts is het koud (het vriest flink), maar overdag komt warme zon. De wind, die eerst Noordoost is, draait langzaam door Oost, Zuid en West, tot hij om ± 4 uur n.m. Noordnoordwest is.

Er komen (hoog over) drie maal 2 Bonte Kraaien door en over zee Reiger (S) (gehoord » Noordoost). In de duinen worden aangetroffen: 1 Rietgors** (♀), 1 Goudhaantje**, 1 Sperwer* (?), 1 Buizerd*, 1 Griel** (o.i. teruggekeerde broedvogel) en 1 Tureluur* (aan de leiding; geen broedvogel?) Aan zee zijn een aantal Scholeksters, de »eerste« Bontbekplevier en 2 Bonte Strandloopers (in vol zomerkleed) samen met een troep Drieteenstrandloopers.

24 Maart is het koud weer met tamelijk krachtigen Oostenwind; droog en zonnig. — Voor dezen dag staan slechts opgegeven: meerdere Ransuilen (Santpoort), een Sperwer (Alkmaarder Hout) en een Slechtvalk**.

25 Maart met een strak-blauwe vorstlucht, is er geen trek. De wind is krachtig, koud en Oost. 's Morgens vriest het (2,5° C.). — Aan zee enkele Scholeksters en een aantal Zwarte Zeeëenden, ver uit de kust. (Deze laatsten worden slechts nu en dan opgegeven; ze zijn echter in dezen tijd geregeld aanwezig in groter of kleiner aantal).

26 Maart geeft met hetzelfde weer (wind iets minder krachtig) slechts 1 Slechtvalk**.

Den volgende dag is het weer niet beter: »den heelen morgen motterige slagregen met stormachtigen ± Zuidwestenwind; 's middags droog en weinig opklarend, maar tegen eten een hagelbui, die het heele veld wit maakt, maar snel overdrijft met bliksemslag.« — Er is geen trek, uitgezonderd misschien 3 Eenden (gen.) over zee. Aan het strand 22 Drieteenstrandloopers.

Den 28sten waait de wind zeer krachtig uit het Noordwesten. Sneeuwbuien en zonneschijn. — Over zee (een zee »die tot het duin oploopt«) passeeren een Wulp en een aantal Eenden (gen?). In het duin worden 17 Keepen** en verscheidene Grielen* (o.i. teruggekeerde broedvogels) gezien.

29 Maart is de wind 's morgens veel minder, maar neemt in kracht toe en is 's avonds, zeer krachtig tot stormachtig (Noordwest); »zonneschijn afgewisseld met wilde sneeuwbuien.« — Tusschen de buien door schijnen Wulpen over te trekken (gehoord) en ook worden »zeer veel Keepen op doortrek« opgegeven (Santpoort).

30 Maart is het eindelijk beter: vrij mooi weer met bijna aldoor zon, enkele korte sneeuw-buitjes en frisschen Westenwind. — Een klein aantal Bonte Kraaien wordt (doortrekkend) zoowel voor Den Haag als voor Noordwijk opgegeven en 's avonds (8.30) één maal »Wulp-gefluit over » N. O.« In het duin* enkele Grutto's (aan de leiding; broedvogels?) en in de bosschen van Leeuwenhorst zwerft een gezelschap van ongeveer 10 Zwarte Kraaien rond, 1 Kauwtje (als broedvogel uitgeroeid) en 1 Ekster (volgens mededeeling van jachtopziener; dit voorwerp hield er zich al enkele weken op; als broedvogel in deze bosschen en omgeving eveneens uitgeroeid); verder enkele Goudhaantjes en onder de Meezen Matkop-Zwartkopmees¹⁾.

In verband met de bovengenoemde $\pm$ 10 Zwarte Kraaien het volgende: in de bosschen van Leeuwenhorst huisde de laatste jaren nog één Kraaienpaar (C. corone; zie Lev. Nat. jaarg. XXIII pag. 72) en van hun jongen uit 1918 waren er, voor 1919 begon, hoogstens 2 over. Dit paar broedde op de oude plaats. De $\pm$ 10 Zwarte Kraaien, die 30 Maart voor het eerst werden aangetroffen, bleven alle den heelen zomer en we vermoeden dat van hen één of meer paren ook hebben gebroed, hoewel geen nest gevonden werd. Ook op de buitenplaats »Calorama« bij Noordwijk-Binnen verschenen omstreeks dezen datum 3 Zwarte Kraaien, die tot laat in den broedtijd bleven (doch volgens den tuinmansleerling, die zeer accuraat waarneemt, in den eigenlijken zomer afwezig waren; dit was met de anderen niet het geval). Bovendien halen we hier aan: »Keepen zoo goed als verdwenen« (Santpoort, zie 29 Maart) en »27, 28 en 29 Maart, telkens met zonsondergang een kolossale Spreeuwentrop naar het N.O. zien trekken (28 Maart voor een geweldige hagel- en sneeuwui uitvliegend)« (Alkmaar).

De laatste van de maand geeft mooi en zonnig, maar vrij koud weer met ongeveer Zuidenwind. — Er komen een aantal Bonte Kraaien** door. (»Laat op den middag trekken voortdurend Bonte Kraaien«). Ook wordt een Tjiftjaf* opgegeven en in den polder houden zich ongeveer 800 Goudplevieren op in vol zomerkleed.

April begint met schitterend weer en zwakken Zuidenwind, die 's middags Noord wordt; 's nachts heeft het gevoren, maar overdag is het zonnig en warm. — Enkele Bonte Kraaien** komen door, 1 Gele Kwikstaart(?) en Kramsvogel(s) (gehoord). In den polder »manoeuvres van $\pm$ 400 Goudplevieren, nu eens hoog in grillige lijnen, dan weer als vlokken neerdwarrelend of in compacte troepjes voortschietend laag over den grond«.

2 April heeft het 's nachts weer gevoren; den heelen dag zon met zeer zwakken Zuidenwind (»s middags is het aan den binnenduindrand echt warm«). — 's Morgens wordt 1 Bonte Kraai genoteerd en 1 Vink (in zijn eentje » Noordoost over »Hooge Helling«); over zee 2 Wulpen. In de bosschen van Leeuwenhorst toeven nog enkele Goudhaantjes; Matkop-Zwartkopmees zingt er druk en bovendien worden voor het eerst enkele Tjiftjaffen (o.i. teruggekeerde broedvogels) gehoord op de vaste plaatsen. † Op het Nova-duin zit ♂ Zwarte Roodstaart (cairei-kleed) en in het duin 3 Tapuiten (2 in den dennenaanplant en 1 »in het duin achter Ruscha«); enkele Goudplevieren en Grutto(s) (gehoord) verlevendigen den polder. (Van de Goudplevieren kunnen er meer geweest zijn achter in den polder). Aan zee 1 Groote** (♀) en enkele Zwarte Zeeëenden; 1 Roodkeelduiker (winterkleed). — Op de

¹⁾ Tot nog toe hield ik *Parus montanus salicarius* Brehm, de Matkop-Zwartkopmees, altijd voor broedvogel in de bosschen van Leeuwenhorst, daar ik meende dat de dieren er het heele jaar aanwezig waren. Ik heb echter na 5 jaar nesten-zoeken nog geen bewijs voor deze meening en geloof voorzigtiger te doen de soort als broedvogel (?) op te nemen. We moeten ze dus tevens als trekkers (?) noemen.

onder dezen dag genoemde Tjiftjaffen komen we hier even terug in verband met de klaarblijkelijke zienswijze van verschillende personen. Vaak kregen we den indruk dat iemand een voor een bepaald jaar z.g. *eerst* exemplaar van een vogelsoort opgevend, meent dat dit een op de opgegeven plaats thuishoorende teruggekeerde broedvogel is, terwijl vaak minstens zoo veel reden bestaat, aan te nemen dat de vogel een doortrekker is.

De »eerste« Tjiftjaffen werden dit jaar gehoord op 12 Maart (hier is er één opgegeven; volgens mededeeling van den heer Oomen waren er op denzelfden datum meerdere in de omgeving van Nijmegen. De heer Drijver en wijzelf hoorden, onafhankelijk van elkaar, meerdere voorwerpen te Oosterbeek (G.) op 14 en de Heer Drijver hoorde er een te Santpoort op 15 Maart.

Daar bij Puiken Duin geen Tjiftjaf broedt, hadden we zekerheid, hier met een doortrekker te doen te hebben. De vogels, die o. i. de plaatselijke broedvogels waren, werden pas op 2 April in de bosschen van Leeuwenhorst op de vaste plaatsen aangetroffen en ze zijn er stellig niet veel voor dien datum geweest. Voor Haarlem wordt het eerste voorwerp (broedvogel?) opgegeven op 31 Maart, wat dus vrijwel met onze waarneming overeenkomt.

Hier zou dus meer dan 2 weken verlopen zijn tusschen het doorkomen der noordelijke en de aankomst der eigen Tjiftjaffen en het lijkt ons niet overbodig dat met deze mogelijkheid in het vervolg wat meer rekening wordt gehouden.

3 April (nachtvorst) geeft weer schitterend, zonnig weer (een korten tijd betrokken) en frisschen Westen- tot Zuidwestenwind, die 's morgens vroeg en 's avonds ligt. — Behalve enkele Bonte Kraaien komt 1 Sperwer(?) door. Over zee 1 Jan van Gent (volwassen ex.), vrij veel Eenden w.o. 1 paar Slobeenden, een aantal Toppers en Zwarte Zeeëenden en meerdere niet herkende soorten; enkele Roodkeel(?)duikers ¹⁾ (»nog in 't winterkleed, voor zoover ik dit zien kon«). In de bosschen van Leeuwenhorst een aantal Vinken- en Keepentrekken en 1 of meer Koperwieken; in het duin 2 Tapuiten (1 bij Teuneduin en 1 (dezelfde van 2 April?) in den dennenaanplant); in den polder 220—250 Goudplevieren ²⁾. Aan zee 22 Scholeksters.

4 April met nog even schitterend weer (nachtvorst en frisschen, ongeveer Zuidwestenwind) en 's morgens en 's avonds lichte mist, passeeren enkele Kraaien, die 's morgens »Zuidwest de zeereep houden; 1 Sperwer komt door en over zee enkele Scholeksters.*.* Aan zee 1 Groote Zeeëend*.* (♀) en zeer veel Zwarte Zeeëenden (»enkele honderden binnen kijkerbereik«); 2 Eenden (gen?).

Den 5den is de wind tamelijk krachtig en ongeveer West; het is frisch, later zonnig. — Slechts 2 Sperwers (1*.) staan opgegeven en 's avonds overkomende Scholekster(s) gehoord.

6 April. 's Morgens een bedekte lucht en iets meer wind (Zuidwest); later wordt het helder. — 's Morgens vroeg (vooral in de schemer) trekken er voortdurend Koperwieken (deze worden ook voor Santpoort opgegeven). 1 Aalscholver boven den polder (»Zuidzuidoost). 's Avonds komen (vermoedelijk meerdere malen) Scholeksters over. In de bosschen van Leeuwenhorst is een groot Kraaiengezelschap in de weer (± 50 stuks), t. w. ± 32 Bonte Kraaien, ¹⁾ of meer Zwarte, enkele Roeken en 2 paar Kauwtjes; in »het duin achter Rusch« 1 Tapuit. »Ondanks eeuwig luisteren geen Fitis in het hakhout«.

Den 7den is het buitengewoon zacht. De zon schijnt warm en de wind, die 's morgens vroeg Zuidwest is, loopt later om tot Noordwest en is zwak. — Er komen meerdere Bonte Kraaien door (opgegeven voor Den Haag en Noordwijk) en 's morgens vroeg is er sterke Lijster-trek, voornamelijk Koperwieken, meerdere Zanglijsters en ongeveer 9 Kramsvogels; ook Grutto(s) hoog over (gehoord). Over zee 9 Slobeenden. Aan den binnenduinrand scharrelen

¹⁾ Wij wijzen er hier op, dat men aan het al of niet ontbreken van den donkeren practkleed-voorhals, in vele gevallen het bezit van winter (jeugd)- of zomerkleed kan vaststellen lang voordat de soort bekend is.

²⁾ Op de Goudplevieren in den polder bij Dobbe vestigen we nog even de aandacht: 31 Maart ± 800 , 1 April ± 400 , 2 April een aantal, 3 April 220-250, 5 April geen gevonden.

Het lijkt ons aannemelijk, dat we hier met één troep (die van 800) te doen hebben gehad, waarvan telkens een deel wegtrok, de laatste tusschen 3 en 5 April.

8. Goudhaantjes tegenover het Eethuis en een tweede troepje bij Puiken Duin; een Zwarte Roodstaart zit in de vroege te zingen op den post van een weilandhek¹⁾.

8 April geeft hetzelfde schitterend weer (als den 7den), maar 's avonds neemt de wind toe en die is dan Zuidwest. — Een aantal Bonte Kraaien passeert 's morgens ➡ Zuidwest: »In het teruggaan komen al en toe Bonte Kraaien over, hoog boven duin en strand ➡ Z.W. Ik begrijp hiervan niets, zag het ook al 4 April. Ze geven absoluut den indruk van trekkers, maar waar ze heen gaan, begrijp ik niet. Intusschen is het stellig niet een toevallig passeeren«. Verder 1 Vink (als enkeling den zeereep volgend) en 2 Boompiepers(?); sterke trek van Gele Kwikstaarten (voornamelijk langs den zeereep); veel Koperwieken (voornamelijk 's morgens vroeg, 2 om ± 4.30 n.m.); Wulpen (gehoord). Aan den binnenduinrand 's morgens in de schemer 2 Blijsters (gehoord).

Den 9den April is het schitterend en zeer zacht weer met een frisch ± Westenwindje. — Er is trek van Gele Kwikstaarten** en in het duin** zijn overal Boompiepers en Fitissen aanwezig, bovendien worden 2 Gekraagde Roodstaarten** (zingende ♂♂) gezien. Ook in de bosschen van Leeuwenhorst overal Fitis en eveneens Gekraagde Roodstaart (één gehoord), verder 2 Kramsvogels; tenslotte geeft ook Santpoort Fitis op.

10 April brengt, als de vorige dagen, heel mooi weer, met aanvankelijk zwakken, later toenemenden, ongeveer Zuid-Westenwind. — In de bosschen van Leeuwenhorst 1 Kramsvogel en 1 Houtsnip; in het weiland daar worden voor het eerst weer Zomertalingen gezien (12 stuks; stellig broedvogels).

11 April geeft eindelijk vrij koud weer met tamelijk krachtigen, ongeveer Westenwind. Het is wel zonnig, maar 's avonds betrokken. — 's Morgens komt waarschijnlijk Goudplevier door (meende in het duin »zeer stellig Goudplevier over te hooren komen, maar ik zag hem niet (➡ Noord-Oost)*). Over zee passeeren 2 oude Jan van Genten, »vlak achter elkaar aan-vliegend ➡ Zuid-West, ver uit de kust«; een aantal Zwarte Zee-eenden, doch de meesten niet trekkend. Verder liggen er, overal verspreid, Duikers, w.o. één of meer in prachtkleed.

¹⁾ Op 7, 10 en 23 April staat voor Alkmaar telkens Zwartkopmees opgegeven, doch daar de soort onbekend bleef, laten we het bij deze noot.

HAGEDISSEN EN ZONNESCHIJN.

AT de hagedissen onweerstaanbaar worden aangetrokken naar zonnige plekjes, weet al spoedig iedere liefhebber, die deze dieren in een terrarium houdt. Het eerste zonnestraaltje lokt ze uit hunne schuilhoeken en niet voordat ze het laatste straalje der verdwijnende zon hebben opgevangen, zoeken ze hunne hollen weder op. Echte zonnekinderen zijn het.

Maar waarom houden de hagedissen zooveel van de zon? Wat zoeken ze in de zon? Is het de zonnewarmte of het zonnelicht of beide, waardoor ze zoo sterk worden aangetrokken? Moet hun gedrag worden toegeschreven aan thermotropie of aan fototropie of aan beiden?

Dat de hagedissen in hooge mate thermotroop zijn blijkt duidelijk uit al hun doen en laten: warmte, koesterende warmte, dat is het wat ze zoeken als ze in de zon gaan liggen: ze vinden het blijkbaar heerlijk als de zonnegloed hun lichaampje doorwarmt. Om van die weldadige stralen zooveel mogelijk op te vangen, gaan ze zóó liggen, dat de zon hun zijdelings beschijnt, of hangen ze tegen een helling, zoodat de zon loodrecht op hun rug schijnt; daarbij vergrooten ze nog het door de zon beschenen oppervlak van hun lijfje door het uitzetten en plat leggen der bewegelijke ribbetjes. Uren lang zich koesteren, soezen en droomen in de zon, wat rond-scharrelen en graven in het mulle heete zand, onder die bedrijven een vlieg, een spin of